

KŘESŤANSTVÍ, ICT A PANDEMIE

O co šlo?

Cílem projektu bylo uskutečnit pilotní výzkum a zjistit, jak se změnilo používání informačních komunikačních technologií k uspokojování duchovních potřeb pravidelně praktikujících fadových příslušníků různých křesťanských církví v České a Slovenské republice v souvislosti s pandemií Covid-19, a ověření vhodnosti metodiky pro tento typ výzkumu. Zvolenou metodou výzkumu byly polostrukturované rozhovory s vybraným vzorkem respondentů.

Rešerše

Co jsme hledali: reakce představitelů českých křesťanských církví během pandemie, způsoby online komunikace s náboženskou komunitou v době pandemie covidu v ČR a studie popisující změny informačního chování věřících

Prohledávané zdroje: Google, UKAŽ

Časové období: březen-listopad 2020

Typy zdrojů: elektronické časopisy, webové portály a stránky farností, odborné články, okrajové sociální sítě

Rozsah rešerše: 20 známým

Ukázka z rešerše:

CČSH Aktuálně: Církev československá husitská v době koronaviru [online]. Praha: CČSH, 2020 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <https://www.aktualne.ccszh.cz/>

KUTIL, Tomáš. Církev v čase koronaviru. In: Katolický týdeník [online]. Praha: Katolický týdeník, 2020, 17.3.2020 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/clanky/cirkev-v-case-koronaviru.html>

SULKOWSKI, Lukasz a Grzegorz IGNATOWSKI. Impact of COVID-19 Pandemic on Organization of Religious Behaviour in Different Christian Denominations in Poland. Religions [online]. 2020, 19 May 2020, 11(5) [cit. 2020-10-31]. ISSN 2077-1444. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.3390/rel11050254](https://doi.org/10.3390/rel11050254)

ŠAMŠULA, Jiří. Církev ve virtuálním prostoru. Protestant: Nezávislý evangelický měsíčník [online]. Praha: EMAN, 2020, 28(6) [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <https://protestant.evangelnet.cz/>

Otázky k polostrukturovanému rozhovoru

1. Socio-demografické údaje:

- Jakého nejvyššího vzdělání jste dosáhli?
- V jaké oblasti pracujete?/Jaký obor studujete?
- Jaké je vaše pohlaví?
- Kolik je vám let?
- E. K jaké církvi se hlásíte?
- F. V jakém kraji primárně žijete a praktikujete svoji víru?

Respondentů jsme se dotazovali v listopadu 2020 během 2. vlny prostřednictvím telefonních hovorů či video meetingů.

2. Předtím než vypukla pandemie Covidu,

- Jak často jste byli v osobním kontaktu s Vaší náboženskou komunitou před pandemií a jakou formou?
- Vlastnili jste chytrý telefon? Počítač? Měl jste přístup k internetu?
- Jak dobře byste řekli, že jste tyto technické zařízení ovládali? (ohodnotte na škále 1-5 jako ve škole)
- Využívali jste před začátkem pandemie nějakým způsobem informační technologie k uspokojování svých náboženských potřeb? (nabídka: sledování webu, vyhledávání odpovědí na webu, Bible-online, emaily, zprávy blogů, podcasty, poslouchání duchovní hudby, specializované portály, sociální sítě, přednášky)
- E. K čemu jste tyto technologie používali? (nabídka: kontakt s lidmi, prohlubování znalostí, vyhledávání praktických informací, sledování vývoje v církvi (např. Vatíkán), komunikace s lidmi z farnosti, povzbuzení, útěcha, pro pobavení)
- F. Jaký byl váš vztah k využívání technologií ve Vašem duchovním životě před pandemií?

3. V obecné rovině, v jakých oblastech ovlivnila pandemie Váš duchovní život? V čem citíte tu hlavní změnu?

- Jak na Vás působila skutečnost, že se nemůžete fyzicky účastnit aktivit Vaší komunity?5. a. Jakým způsobem přistoupila k této situaci Vaše farnost?
b. Hledali jste alternativu, například sledovali online aktivity z jiné farnosti, četli různé nábožensky orientované weby nebo se přidali do náboženských komunit na sociálních sítích?
c. Sledovali jste během pandemie i online aktivity jiných církví?

- Jakým způsobem přistoupila k této situaci Vaše farnost?
b. Hledali jste alternativu, například sledovali online aktivity z jiné farnosti, četli různé nábožensky orientované weby nebo se přidali do náboženských komunit na sociálních sítích?
c. Sledovali jste během pandemie i online aktivity jiných církví?

6. Zajímali jste se, jak na pandemii reagovala Vaše církev obecně? Jak to na Vás působilo?

7. Využívali jste po vypuknutí pandemie nějakým způsobem informační technologie k uspokojování svých náboženských potřeb? Jaké? (nabídka: sledování webu, vyhledávání odpovědí na webu, Bible-online, emaily, zprávy blogů, podcasty, poslouchání duchovní hudby, specializované portály, sociální sítě, přednášky)

8. Vliv technologií na duchovní život během pandemie

- Pocítujete nějaké výhody, které Vám v tomto směru technologie přinášejí?
b. Jaká pociťujete v tomto směru omezení?
c. Je něco, co byste si přáli, aby setrvalo i po návratu do normálu (čili až skončí pandemie)? (např. scházení se online, aktivity církve/farnosti na webech, na sociálních sítích,...)

9. Jak případný přechod na informační technologie probíhal, pomáhal Vám s tím někdo? Jak to na Vás působilo?

- Prožíváte omezení v náboženském životě způsobené druhou vlnou jinak než při první vlně?
b. Zaznamenali jste rozdíly v tom, jak k situaci přistoupila Vaše farnost v druhé vlně ve srovnání s první?
c. Zaznamenali jste rozdíly v tom, jak k situaci přistoupila Vaše církev v druhé vlně ve srovnání s první?

11. a. Na jakých platformách získáváte nyní informace, týkající se Vašeho duchovního života? (stránky farnosti/církev, soc. sítě, telefonicky,...)
b. Jaké platformy používáte, abyste komunikovali s Vaší náboženskou komunitou? (Schází se přes FB/WhatsApp/WeChat/Telegram/Zoom atd.)

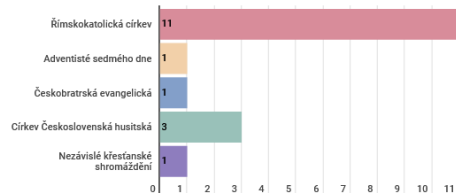
12. Poktáváte se se svoji komunitou díky technologiím častěji – jste v užším, intenzivnějším kontaktu, nebo se spíše jako komunita odčizujete? Máte pocit, že někdo zůstává úplně stranou? Pokud ano, jak to Vaše farnost řeší?

13. Na závěr, jak byste ohodnotili na škále od jedné do pěti (jako ve škole) kvalitu/intenzitu svého duchovního života...

- před pandemií?
- v první vlně?
- v druhé vlně?

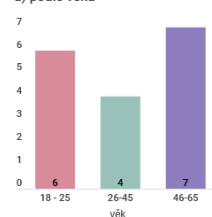
Demografické rozložení respondentů

Zastoupení jednotlivých církví

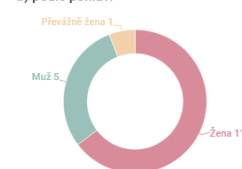

Rozložení respondentů

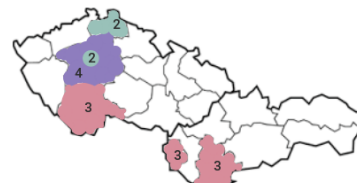
a) podle věku

b) podle pohlaví

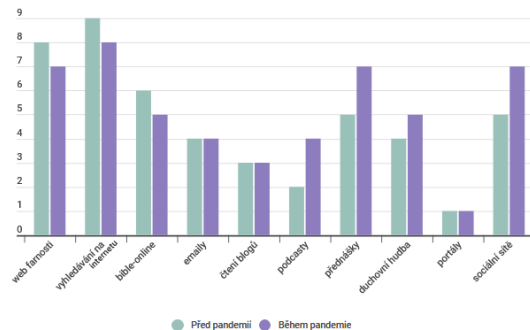
Rozložení respondentů podle kraje, kde navštěvují farnost

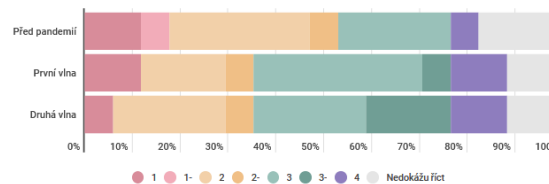
Zjištění

- Věřící mají převážně neutrální vztah k používání technologií k naplňování svých náboženských potřeb.
- Pokud věřící informační technologie využívají, je to především k účelům informačním, ne ke komunikaci.
- Většina se shodla na tom, že virtuální setkávání a bohoslužby přes internet nejsou přiměřenou náhradou fyzických bohoslužeb.
- Účastníci se při online bohoslužbách cítí spíše jako konzumenti obsahu, než jako účastníci.
- Někteří respondenti v ICT spatřují doplněk svého náboženského života.
- U více respondentů jsme se setkali s názorem, že obraz je u tohoto druhu obsahu nadbytečný až rušivý.
- Jedna respondentka byla naopak ráda, že takto může stihnout více bohoslužeb, protože kvůli farnosti v Praze a špatnému dopravnímu spojení nebyla schopna se na ty klasické dostat.
- Minimálně v jedné farnosti věřící stojí i o online bohoslužby také v době, kdy se fyzicky konají v kostele.
- Někteří farnosti jsou velmi aktivní - například studentský husitský sbor na Vinohradech je hodně aktivní na Facebooku a na YouTube, kde streamují.
- Co se týče pomoci elektronické podpory farnosti u jejich věřících, je to spíše vzácností, ale v jednom případě farář založil farnost Facebookovou skupinu, jinde byl zase uspořádán workshop práce s informačními technologiemi.
- Zajímavým a neočekávaným trendem bylo zhoršení kvality náboženského života během druhé vlny pandemie u části respondentů.

Používání ICT technologií před pandemií a po pandemii

Hodnocení kvality/intenzity duchovního života (1-5, jako ve škole)

Některé zjištěné nedostatky v pokládaných otázkách

- Čtyři z dotazovaných nereagovali dobře na otázku 13, kde měli hodnotit kvalitu svého duchovního života na škále od jedné do pěti, přišlo jim, že se to nedá vyčíslit a že to ovlivňuje příliš mnoho věcí. Navrhujeme místo toho posuzovat slovním srovnáním (lepší/horší).
- Odpovědi na otázku 2c nejsou srovnatelné napříč respondenty.
- K podotázkám u otázky 2d a 7 jsme doplnili další možné doplňující dotazy, které vyplynuly z testování, nebo jsme upravili jejich formulaci na vhodnější.

Závěr

Cílem pilotního výzkumu bylo zejména testování otázek pro polostrukturovaný rozhovor dalšího výzkumu dané problematiky. Celkový rozhovor sestává z 13 otázek, průměrná doba na jednoho respondenta je zhruba 24 minut. Mimo jiné jsme získali i spoustu zajímavých podnětů, které mohou posloužit pro tvorbu dalších hypotéz do navazujícího výzkumu.

Věřící se na jedné straně shodli na tom, že bohoslužby zprostředkované pomocí komunikačních technologií pro ně nemají takový přínos, že se při nich cítí jako pasivní konzumenti obsahu. Na druhou stranu vnímají přínos technologie, přinášející alternativy, obohacující jejich duchovní život. Mezi další přínosy také respondenti zařadili úsporu času.

Cíle výzkumu byly splněny, rozhovory nám pomohly identifikovat problematické otázky a přepracovat je do vhodnější podoby, která by bez dalších větších úprav mohla sloužit v následném výzkumu.